

Ed. 272. Tillaga til þingsályktunar

um aðstoðarmenn héraðslækna.

Flm.: Jónas Jónsson.

Efri deild Alþingis ályktar að skora á ríkisstjórnina að bera fram á Alþingi frumvarp til laga um aðstoðarmenn hjá héraðslæknum landsins.

G r e i n a r g e r ð .

Það þótti tíðindum sæta í byrjun sjálfstæðisbaráttunnar hér á landi, þegar danska stjórnin bannaði merkurum héraðslækni að sitja á Alþingi. Hitt gegnir ef til vill meiri furðu, að nú í ár getur löglega kosinn þingmaður, sem er læknir í einu bezt setta umdæmi landsins, ekki gegnt þingmannsstörfum sínum, af því að hann getur ekki fengið frambærilegan lækni sem varamann. Þetta er ekki nýtt fyrirbrigði. Hefur það verið erfitt og stundum alveg ómögulegt fyrir starfandi héraðslækna að fá varamenn um nokkurra vikna skeið, hversu mikið sem legið hefur við.

Sá læknir, sem nú getur ekki setið á Alþingi af þessum ástæðum, er Helgi Jónason, 1. þm. Rang. Hann kom til þings í haust og gat gegnt störfum sínum þar um stund. En honum tókst ekki að fá varamann nema um nokkurra daga skeið og hvarf því heim af þingi. Á undanförunum árum hefur þessi héraðslæknir við og við fengið unga menn til þess að gæta embættisins fyrir sig, meðan hann hefur setið á þingi, en að öllum jafnaði hafa þeir tekið að sér starfið vegna persónulegrar greiðasemi og kunningssskapar við héraðslækni Rangæinga, en nálega aldrei fyrir atbeina Þjóðfélagsins né heilbrigðisstjórnarinnar. En sá maður, sem hefur hlaupið í skarðið með einna mestum röskleik, er Ingólfur Gíslason, sem verið hefur héraðslæknir í erfiðum héruðum um nálega 40 ára skeið, en brugðizt vel við um hjálparstarfsemi á ýmsum stöðum á landinu um lengri eða skemmri tíma, þar sem læknislaust var. Hefur hann þó látið af embætti sökum aldurstakmarksins og það fyrir nokkrum árum.

Það er óþolandi vansæmd fyrir Þjóðfélagið, að alþingismaður úr læknastétt skuli ekki geta sinnt þingsetu af orsökum þeim, sem hér eru tilgreindar. Auk þess er sýnilegt, að héraðslæknar yfirleitt muni ekki eiga heimangengt frá störfum sínum, svo sem þó verður að vera, bæði til hvíldar, framhaldsnáms, nauðsynlegra ferðalaga o. s. frv. Þá væri hin mesta nauðsyn á því, að héraðslæknar, sem hafa umfangsmikil sjúkrahús og mannmörg héruð, hafi að öllum jafnaði ungan aðstoðarlækni sér til hjálpar við dagleg störf.

Heilbrigðisstjórnin lét fyrir skömmu flytja á Alþingi frumvarp, sem átti að verða til úrbóta í þessu efni. En reynslan sýndi, að sú úrbót kom ekki að tilætluðum notum.

Erfiðleikarnir í þessum málum koma af því, að forráðamenn heilbrigðismálanna og stjórnendur landsins hafa misskilið uppeldismál og starfshætti læknastéttarinnar. Þjóðfélagið hefur lagt stórfé fram til þess að mennta lækna til að gefa þeim persónulega atvinnuáðstöðu innan lands og utan án þess að taka hið minnsta tillit til þess, hversu bætt verði úr þörf borgaranna í landinu. Ríkið hefur stutt með ókeypis kennslu og námsstyrkjum í menntaskólum og háskólum margfalt fleiri læknaefni en þörf er á í hinu íslenska þjóðfélagi. Í læknadeild háskólans eru nú við nám fleiri læknaefni en þarf með um 30 ára skeið til þess að fylla öll læknisembætti á Íslandi. Auk þess dvelja erlendis við framhaldsnám, sumir með styrk af almannafé, álíka margir útlærðir, íslenskir læknar og nú stunda læknánám í háskólanum. Það er þess vegna á námsvegum lækna innan lands og utan meira en tvísett í öll nauðsynleg læknisembætti í landinu. En þrátt fyrir þann mikla tilkostnað, sem ríkið hefur við uppeldi lækna, vantar enn mjög marga lækna í nokkur erfiðustu og mannfæstu héruðin í landinu. Í mannmörgum héruðum vantar aðstoðarmenn, og víða á landinu vantar lækna til þess að hlaupa í skarðið, þegar starfandi læknir þarf að hverfa frá embætti sínu um stundarsakir.

Alþingi hefur ekki rétt til að vanrækja þetta mál lengur. Það er óhjákvæmilegt að setja með löggjöf skorður við öfugstreymi, sem ríkir í þessum efnum. Þjóðfélagið á ekki að leggja fram stórfé til þess að ala upp lækna, sem leita sér atvinnu erlendis eða yfirfylla bæina, einkum hina stærri, og geta á þann hátt orðið bæði sjálfum sér og öðrum til vandræða.

Læknánámið í háskólanum er orðið afarlangt og mjög dýrt. Það fer að verða nálega helmingi lengra en þegar Ingólfur Gíslason og hans samtíðarmenn stunduðu læknánám. Það er ekki sagt til lasts hinum yngstu læknum, þó að bent sé á, að hinn aukni námstími í læknadeild háskólans ber ekki þann árangur, að borgarar landsins verði þess varir, að þeir njóti fullkomnari læknishjálpar frá ýmsum hinum nýút-skrifuðu læknum en fólk átti við að búa frá fyrirrennurunum þeirra, sem þjuggu við miklu styttri skólagöngu. Ég efast um, að læknar, sem sitja nú á skólabekk við sín fræði innan lands og utan í 10—11 ár, verði jafnvaskir menn og öruggir til hinna erfiðu starfa héraðslækna á Íslandi eins og þeir, sem luku námi sínu á fjórum árum áður fyrr.

Hin mikla tregða, sem er á því að fá unga lækna í hin erfiðari héruð landsins, getur vel stafað að nokkru leyti af því, að hin langa skólaganga og kyrrsetur við

námið séu ekki heppilegar fyrir líkamlegt þrek og löngun til að vera á ferli í Kaldaldsstormum íslenzkrar veðráttu.

Ein ástæðan til þess, að Háskóli Íslands hefur lengt nám læknaefna svo mjög hin síðari ár, er byggð á algerum misskilningi. Sumir forráðamenn læknamálanna hafa trúað því, að á þennan hátt mundi aðsóknin að læknadeild verða minni og offramleiðsla lækna hverfa. En reyndin hefur orðið önnur. Meginhluti þeirra stúdenta, sem byrja á læknanámi, heldur áfram, hversu mjög sem tíminn er lengdur. Allur þerri kandidatanna telur sig síðan þurfa að halda áfram námi erlendis og verður að vonum að taka til þess lán. Að sjálfsgöðu finnst mörgum þessara manna, að þeim henti ekki annað eftir svo langt nám og mikinn tilkostnað en fá miklar tekjur, og þá aðstöðu þykjast þessir menn að jafnaði fá annaðhvort erlendis eða í þéttbýli landsins, ekki sízt í skjóli við hinar nýkomnu almannatryggingar.

Hér skal ekki leitast við að gefa neitt allsherjarráð í þessu efni, en þó verður bent á nokkur atriði, sem gætu komið til greina í nýju skipulagi. Það mætti stytta námstímann í læknadeild háskólans t. d. um eitt ár og gera að skyldu fyrir læknaema að vera þann tíma aðstoðarmenn hjá héraðslæknum eða settir læknar um styttri tíma. Slík dvöl við læknisstörf úti um landið mundi áreiðanlega veða á móti nokkru bóklegu námi. Þá gæti komið til mála að skylda alla kandidata til að vera starfandi lækna í dreifbýlinu til aðstoðar í stórum héruðum og til vara, meðan héraðslæknar tækju sér hvíld eða yrðu að gegna borgaralegum störfum, enda fengju kandidatar ekki full réttindi, fyrr en þessu hagnýta námi væri lokið. Ef sú mótbára væri borin fram, að þessi vinna og þetta hagnýta nám við læknisstörf í dreifbýlinu tæki of mikinn tíma frá ungum læknum, þá skal bent á það, að þeir af kennurum læknadeildar, þeir Jón Hj. Sigurðsson, Guðmundur Thoroddsen og Niels Dungal, gegndu allir héraðslæknisstörfum í dreifbýlinu, og það svo að árum skipti, áður en þeir tóku að stunda það framhaldsnám, sem laut að undirbúningi prófessorsstarfsins. Fordæmi þessara lækna, sem nú gegna einna umfangsmestu og vandasömustu læknisembættum landsins, ætti að vera næg sönnun þess, að íslenzkir læknar gætu sinnt sérfræðistörfum langa stund, þó að þeir hafi á yngri árum unnið þjóð sinni gagn með læknisstörfum í sveitum og kaupúnum landsins.